

## ŞEMDİNLİ DAVASI İÇİN RÖPORTAJ(\*)

### Sayın Av. Muharrem Balcı

İki yıldır Türkiye gündeminde tartışılmakta olan “Şemdinli vakası” geçtiğimiz hafta Van Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı Askeri Mahkemesi’nin kararıyla yeni bir aşamaya girmiş görünüyor. Daha önce yargılandıkları Van 3. Ağır Ceza Mahkemesi’nce cinayet ve bombalama suçlamasıyla 39’ar yıl ağır hapis cezasına çarptırılmış sanıklarla ilgili davanın serencamı aslında Türkiye’de hukukun militarizmin gölgesinde nasıl da çarpık ve edilgen bir işleyişe sahip bulunduğu bir belgesi gibidir. Dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı ve şimdiki Genelkurmay Başkanı Org. Yaşar Büyükanıt’ın tanıklığıyla “iyi çocuk” sıfatı kazanan sanıklar uzun bir maratondan sonra Askeri Mahkeme kararıyla yeniden halkın arasına salınmıştır! Bu dava baştan itibaren tam bir hukuk komedisi olmuştur. İddianameyi hazırlayan Savcı Ferhat Sarıkaya’nın başına gelenler, ikisi astsubay, biri itirafçı 3 sanık hakkında Van Ağır Ceza Mahkemesi’nin verdiği kararın Yargıtay’ca bozulma gerekçesi ve yargılamada ısrar eden heyet üyelerinin HSYK kararıyla sürülmeleri, sonuçta davanın askeri mahkemeye taşınması ve ilk celsede verilen tahliye kararları...

Şemdinli vakası sadece iki yıl önce Şemdinli’de yaşanmış, münferit bir hadise değildir. Düzenin işleyişine ışık tutmaktadır. Yakıcı bir soruna dönüşmüş Kürt sorununa ilişkin devlet politikalarına ve bu bağlamda siyaset kurumunun konumuna dair somut bir manzara sunmaktadır. Tüm bu sürecin ve ortaya koyduğu gerçeklerin net biçimde tartışılması gerektiği kanaatiyle dergimizin Ocak sayısında yayınlamak üzere bir soruşturma yapmayı düşünüyoruz. Konu çerçevesinde hazırladığımız aşağıdaki sorulara cevap vermenizi rica ederiz.

### 1- Şemdinli olayını, iki yıllık süreç de göz önünde bulundurulduğunda, nasıl yorumluyorsunuz?

Şemdinli olayı, öyle sanıyorum ki, yıllar sonra okullarda hem yurttaşlık bilgisi, hem de ceza hukukunun önemli bir pratiği olarak okutulacaktır, okutulmalıdır. Hukuk, adalet ve siyaset adına maskaralığın bu derece taşmasının bundan önemli örneği belki tersinden İstiklal Mahkemelerinde, düzünden de 1970’li yıllarda Sıkıyönetim Mahkemelerinde, 1980-2000’li yıllarda DGM’lerde, yine son yıllarda Askeri Mahkemelerde görülmektedir. Tüm bu örneklerin ortak yanları askeri olmalarındadır. Savaş hukukunun ve askeri disiplin hukukunun, şanlı tarih ve ulus devlet sosuyla adaletin içine bulaştırılmasıyla Şemdinli gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Bir savaş hukuku yöntemi olarak, kendini, ülkenin ve dolayısıyla görev bölgesinin hâkimi olarak gören askerlerin sonradan hazırladıkları tutanağın, (2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanununun 10. maddesi ve ilgili yönetmelik uyarınca Emniyet Müdürlüğü ile işbirliği yapmayıp koordinasyon kurmadan Teşkilat kanunlarına aykırı olarak

\* HAKSÖZ DERGİSİ’nin Ocak 2008 sayısı için yapılmıştır.

kendi Yasalarının 10. maddesindeki **görev sınırlarını aşarak**, mahalli mülki amir görevlendirmesi yerine İl J.Alay Komutanı görevlendirmesiyle Şemdinli **Emniyet Müdürlüğü görev alanında faaliyette buldukları**, bu eksikliğin telafi edilmesi için “bu konuda koordinasyon kurulmasına ve sürdürülmesine dair **sonradan hazırlanan tutanağın İl J.görevlisince 14 Kasım tarihinde Hakkari Emniyet Müdürü tanık Hüseyin KESKİNKILIÇ’a 1 Kasım eski tarihiyle imzalatılmak istendiği... Duruşma Tutanağından**) Hakkari Emniyet Müdürüne imzalatılmak istenmesi bu konuda söylediklerimize ayrı bir örnek teşkil eder.

Şemdinli dosyasında bu kabil örneklerin çokluğu, yıllarca DGM’lerde dava takip etmiş bir hukukçu olarak beni şaşırtmamıştır.

Dosyadaki bilgi ve bulgulara, geçmiş dönemlerde bölgede görev yapmış generallerin son itiraflarını da eklediğinizde, Mahkeme kararında zikredilen, ‘örgütlü bir yapının varlığını’ görmemek mümkün değildir. Şemdinli dosyası birilerini fena halde sobelemiştir, fakat basın bu konu üzerinde fazla durmamıştır. Hukukçular da halkı ve meslektaşlarını aydınlatma konusunda sınıfta kalmışlardır.

Dosayı inceleyenler, gerçekten de Mahkemenin ortaya çıkardığı bir örgütle yüz yüze kalmaktadır:

**“.. sanıkların eylemlerinin TCK.nun 220.nci md.sine uyduğunun kabulü ile yine Jandarma teşkilatında istihbaratçı astsubay olarak görevli olan sanıkların, icra ettikleri görev içinde sözkonusu bulunan astlık-üstlük ilişkisi, konuları ile iç disiplini karşısında yukarıda açıklandığı üzere örgüt içinde yalnız olamayacakları ve böyle bir eylemi kendilerinden rütbe olarak yüksek olan görevlilerin himayesi ve katılımı olmadan işleyemeyecekleri gözetildiğinde sanıklar Ali ve Özcan’ın eylemleri, TCK.nun 220/1 md.si kapsamında şüpheli kalan örgüt kurmak ve yönetmek olarak değil, sübuta eren TCK.nun 220/2 md.si kapsamında kurulan örgüte üye olmak ve amaçları doğrultusunda faaliyette bulunmak suçunu oluşturduğunu kabul etmek gerekmiştir.” (Gerekçeli karardan)**

Bu olayda sadece dosya içindeki bilgi ve bulgularla yetinmek, filin ayağından sonuçlar çıkarmaya benzer. Sorunuzdan önce yaptığınız kısa açıklamada da görüleceği gibi, Şemdinli olayından sonra yaşananlar da olayın kendisinden az önemli değildir.

Bir başka önemli bir husus, askeri mahkemelerde hâkim teminatının olmamasıdır. Bilindiği gibi askeri mahkeme üyeleri asker kişilerdir ve ast üst ilişkisi içindedirler. Yargılamanın çok önemli bir unsuru, ‘hâkim teminatı’dır. Hâkim teminatının olmadığı bir yargılama adil yargılama olmaz. Bu tüm dünyanın kabul ettiği bir husustur. Ortada bir disiplin yargılaması değil, bir cinayet ve daha ötesi silahlı kişilerin oluşturduğu silahlı terör örgütü iddiası vardır. Böyle bir iddia, sırf askeri suçlara bakan mahkemeler ve hâkim teminatı olmayan hâkimlerle yapılamaz. Sadece bu neden bile, bu davanın AİHM’de tazminatla sonuçlanmasına yol açacaktır. (Burada bir araştırmaya göre hâkimlerimizin %26’sının AİHM kararlarını takmadığı –TESEV Araştırmasından- hatırlanmalıdır.)

Bir başka husus, yargıdaki çift başlılıktır. Sistemin bekası için düşünülmüş bu tedbir, ülkede hukukun yaygınlaştırılmamasının önemli nedenlerindedir. Disiplin suçları dışında

suç işleyen askeri şahısların özel mahkemelerde yargılanması anlamına gelen bu uygulama, bu ülkede adaletin hiçbir zaman gerçekleşmeyeceği düşüncesine sevk etmektedir. Adaleti sadece kendilerinin gelecekleri ile ilgili görenlerin kanunları ve uygulamaları, ülkede her zaman iki farklı hukuk çevresinin ve tabii ki yanlı bir adalet uygulamasının varlığını hissettirecek, Şemdinli'nin bir kader olduğu intibasını yerleştirecektir.

Şemdinli olayı ve Mahkeme sonuçları, geleceğimizin hukuken ve silahlı olarak ipotek altına alınması anlamını taşımaktadır.

**2- Başbakan iki yıl önce Şemdinli olayına ilişkin olarak konunun takipçisi olacaklarını ve sonuna kadar gidileceği vaadinde bulunmuştu. Bugünden bakıldığında hükümetin bu konu özelinde ve genelde Kürt sorununa ilişkin olarak ne yaptığını görüyorsunuz?**

Hükümet, Şemdinli olayını ve sorumlularını iyi takip etmiş, Şemdinli olayına bulaşmış herkesi rahatlatmıştır. Önce İddianameyi hazırlayan C. Savcısı Ferhat Sarıkaya'nın bir daha hukuk mesleğini icra edemeyecek şekilde sokağa atılmasını seyretmiştir. Bu tavrı ile artık bundan böyle hiçbir C. Savcısının TSK ve mensupları aleyhine, onları suçlayıcı iddianame hazırlamamaları konusunda şiddetli bir şekilde uyarmıştır. Artık C. Savcıları, bir devlet memuru olarak rahattır ve devletin askeri refleksine uyarak, askeri şahıslar aleyhine iddianame hazırlamayacaktır.

Ferhat Sarıkaya olayını, hükümetin acizliği olarak görmek gerekmektedir. İsterseniz buna hükümetin gücü yetmemiştir de diyebilirsiniz. Fakat siyaset, çözüm bulma sanattır ve hükümet bu şekilde C. Savcısı ve Şemdinli olayını da aşacak bir büyük sorunun (yargıya müdahale sorununun) çözümünde birinci boyutu yerine getirmiştir: Çaresizlik içinde seyretmek...

Çözümün ikinci boyutu Kürt Sorunu ile ilgilidir. Hükümetin bu soruna ilk çözümünü, bölgeye ekonomik kolaylıklar ve yatırımlar yapması olarak görmekteyiz. Gerçekten de hükümet bölgeye önemli yardım ve yatırımlar yaparak bölge halkının teveccühünü kazanmış ve bu teveccüh oy sandıklarına yansımıştır.

Buna mukabil, bölge insanının eğitim ve özgürlük alanlarına yatırım yapılmasını bekleyenler hayal kırıklığına uğramıştır. Bölge insanının eğitimini sadece 'haydi kızlar okula' sloganıyla başarmaya çalışan bir hükümet karşımızda. Halkın %100'ü okuma yazma öğrendiğinde ve cebine para girdiğinde bölge insanının sorunları halledilmiş olacaktır. İrlanda ve Bask örneğinde olduğu gibi (!)

Hâlbuki Cumhuriyetin kuruluşundan bu tarafa bildik ve denenmiş yöntemlerle sorunların çözülemediğini görmek gerek. İnsanların karnının açlığından öte başka sorunları da vardır. İnançlarında ve amellerinde özgürlüklerle birlikte, kimlik sorunu da vardır. Hükümetin kimlik sorununa ilişkin herhangi bir açılımını bu güne kadar göremedik. Sanılır ki, bölgede mantar gibi uyarı bombaları patlatan paşaların emekli olduktan sonra yapacakları itirafların sonuçlarını devşirmek ister gibiler.

Kendi devlet görevlileri hâkim ve savcılarını, terör konusunda duyarlı olmaya yöneltmek adına, bu görevlileri korku ve sindirme ile sınamak ve harekete geçirmek gibi, insanlık adına en zelil işkenceci konumunda olanların, iyi niyetle itirafta bulduklarını kabul etmek bile, şeytanla meleği karıştırmak gibi insanlık adına utanç vericidir. Bu itiraf yönteminden yararlanmak da aynı derecede utanç verici olacaktır. Dolayısıyla hükümetin, çağın gereklerini de kapsayacak, kimlik sorunu yaşatmayacak insancıl ve onurlu yöntemleri geliştirmesi gerekmektedir.

### **3- Şemdinli'nin ortaya koyduğu açmaz görüntüsünden çıkış nasıl sağlanabilir? Bu konuda inisiyatif alması, sorumluluk yüklenmesi gerekenler kimlerdir?**

Erteleme, bir insanlık sorunudur, sorunların çözümünden bir kaçıştır ve onursuzluktur. Bütün sorunlar gibi, Kürt Sorununun ertelenmesi de insanlık adına onursuzluk olarak değerlendirilmelidir. Burada tüm ilgililere sorumluluk düşmektedir. Türk'ü ile Kürd'ü ile tüm aydınların üzerine sorumluluk düşmektedir. Tabii ki, siyasetler bu sorumluluktan azade olmayıp, her kesimden fazla sorumludurlar. Zira siyasetin, sorun çözme ve çözüm bulma sanatı olduğunu söyleyerek oy isteyenlerin, sadece kendi oy kitlelerinin değil, tüm kesimlerin sorunları ile aynı derecede ilgili olmaları, çözüm üretmeleri gerekiyor.

Bu güne kadar gerek bölgede yaşayan veya bölgeden çıkan aydınların, gerekse ülke sorunlarıyla ilgilenen sair aydınların Kürt sorunu ile yakından ve yürekten ilgilendikleri söylenemez. Siyasetin de aynı şekilde gerçekçi olarak ilgilendiği söylenemez. Siyasetin ve millici aydınların ise, sadece askeri kaynaklar, daha doğru ifadeyle askeri yönlendirmelerden yararlandığı görülmektedir. Askeri yönlendirmelerin ve bilgi kaynaklarının, ulusal tetiklemelerden ve uluslar arası iteklemelerden etkilendiği bir ayrı gerçektir. Bu haliyle Türkiye Cumhuriyetinin bu güne kadar bölge insanıyla ilgilenmediğini rahatça söyleyebiliriz.

Burada bir yanılsama ile de karşı karşıyayız. Bu da, AK Parti'nin bölgeden önemli oranda oy almasıdır. Bu şimdilik olumlu bir hava olarak yansıtılsa bile, bu güne kadarki hükümet politikalarının değil Kürtlerin yaşadığı bölgelere, ülkenin batısı hariç hiçbir bölgeye şifa olmadığını biliyoruz. Bu bölgelerde de kimlik sorununun yaşanmaması veya İslami kimlikle ilgili sorunun da 'bu da geçer yahu' söylemleriyle bezenmiş AKP politikaları ile çözülebileceği beklentisinin dışında bir gerçekle karşılaşmış değildir. Halk kesiminin zenginleri ile fakirleri arasındaki uçurumu kısaltamayan hükümet politikalarının geçici varyasyonlarla kimlik sorununu çözmelerini beklemek safdillik olur.

Sorun çözme işi elbette siyasetin ve siyasetçinin birincil görevidir. Fakat Şemdinli olayı bize çok önemli bir gerçeği göstermektedir. Bu gerçek, hukukun yaygınlaştırılmaması olduğu, bir başka ifadeyle hukukun yaygınlaştırılmasının farzıyet olduğudur. Hukuku üretmek de yaygınlaştırmak ta herkese düşen görevdir. Siyasetçi hukuku tek başına üretmez. Toplum inançları ve dinamikleri veri alınmadan hukuk üretilemez. Toplumun dinamikleri de, inançları, tarihi, her tür birikimi, aydınları, gelenek ve görenekleridir. Tüm bu argümanları değerlendirerek yapılsa bile, üretilen hukuk toplumun kılcal damarlarına yayılmalıdır. Damarlarında adalet duygusu ve arayışı yeterli düzeyde olan bir toplumda

Şemdinli olayı ve yargısı kusurdu. Şemdinli olayı bir irindir ve başta ilgililer olarak toplum tarafından yutulmaması gerekirdi. Hukukun yaygınlaştırılmadığı dönemlerde halk kitleleri bu irinleri yutmakta beis görmezler.

Dönem dönem birçok yüksek rütbeli kişilere lazım olan hukuk aslında herkese lazımdır. Şemdinli sanıklarına lazım olan hukuk, Şemdinli sanıklarını koruyanlara da, Şemdinli olayının mağdurlarına da, gözdağı verilmek istenen halka da lazımdır.

Siyasetçiler, temsil ve çözüm makamı olması itibariyle en fazla sorumlu olanlardır. İkincil olarak da, hukuk üretmeyen ve hukuku yaygınlaştıramayan, hak arama bilincini insanlara veremeyen hukukçulardır.

Velhasıl sorumluluk, içinde adalet duygusu olabilen veya olması gereken herkese racidir.

**Muharrem BALCI**